

MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS AZ USA NEMZETKÖZI KATONAI BESZERZÉSEINEK / SZÁLLÍTÁSAINAK FOLYAMATÁBAN

(Az 1998. szeptember 22-24 között Prágában tartott konferencia alapján)

Egri Gáborné¹

Minden fajta termék és szolgáltatás kereskedelmi forgalma esetén a vevő-elégedettség elérésének fontos részét jelenti a minőség, amely csak tervezett, kellőképpen kiépített minőségbiztosítási rendszerrel érhető el. Ez a szempont a katonai szállítások esetén kiemelt fontossággal bír, tekintettel a védelmi feladat fokozott társadalmi politikai jelentőségére. A minőségbiztosítás jelentőségét növeli továbbá az a sajátosság, hogy a katonai rendeltetésű termékeknek általában fokozott követelményeknek kell megfelelniük. A cikk ezen követelmények érvényre juttatását mutatja be az USA védelmi beszerzéseinek minőségbiztosítási gyakorlatában.

Az USA-ban működik egy úgynevezett Védelmi Együttműködési Program. Ennek fő tevékenységi területei:

- külföldre történő katonai termékek értékesítése,
- közvetlen kereskedelmi értékesítés,
- békefenntartó tevékenység,
- gazdaság támogatási alapok működtetése.

A minőségbiztosítás szemszögéből az első két terület kiemelt jelentőségű:

- A katonai termékek külföldre történő értékesítése (Foreign military sales-FMS) - ami a katonai anyagok kereskedelmét foglalja magában és a közvetlen kereskedelmi értékesítés (Direct

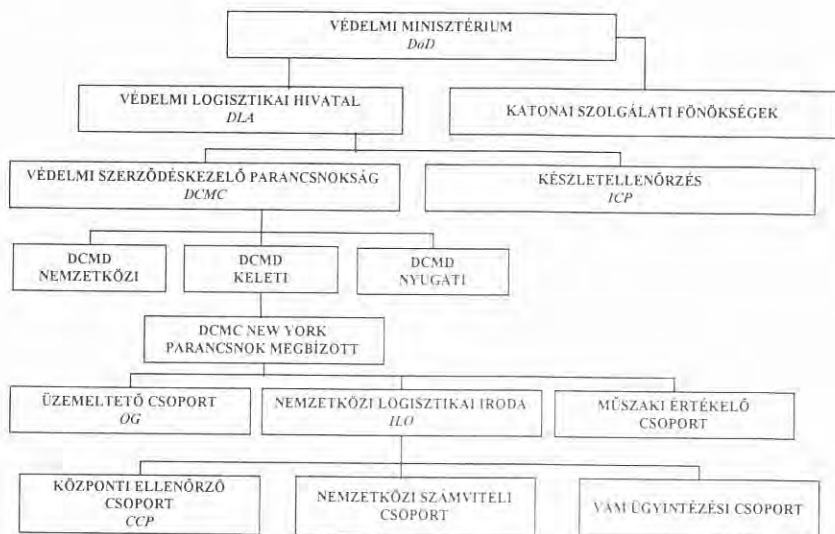
¹ Egri Gáborné mk. őrnagy a HM Minőségbeszerzési Hivatal Minőségbiztosítási Igazgatóság főosztályvezetője

commercial sales-DCS), ami lényegében egy közvetítő szolgáltatás a külföldi vásárló és a hadiipari gyártók között.

Az FMS esetében kormányközi tranzakciókról van szó, az USA Védelmi Minisztériuma jelentős szerepvállalásával.

DCS esetében csak minimális kormányzati szerepvállalás van (pl. export engedélyezés). A külföldi vásárló közvetlenül szerződik az USA cégekkel.

Az USA katonai beszerzéseinek szervezeti felépítését és a szállítások rendszerét a következő ábra szemlélteti.

Az USA Védelmi Minisztérium Logisztikai Hivatala (Defense Logistics Agency, DLA) a katonai szolgálatfőnökségekkel mellérendelt kapcsolatban áll és a pontos szakmai követelményeket részletesen kidolgozott szabványok rögzítik. A beszerzések végrehajtása során a logisztikai szervezet és a katonai egységek szorosan együttműködnek.

Az USA Védelmi Minisztérium Logisztikai Hivatalán belül a beszerzéseket a **Védelmi Szerződéskezelő Parancsnokság** végzi. Ennek a **Parancsnokságnak három részlege van:**

- Keleti parti
- Nyugati parti
- Nemzetközi

A központjuk New Yorkban van. Itt működik a Nemzetközi Logisztikai Iroda is. **Ez az Iroda két, a Védelmi Minisztérium számára létrehozott programot irányít:**

- a központi ellenőrzést,
- a vámmentes árumozgást.

A szervezeten belül a Központi Ellenőrző Csoport feladatai:

- szerződés bonyolítás, auditok végzése a külföldi fél kérésére USA-ban,
- FMS ügyletek kezelése, végrehajtása.

Az itt működő Nemzetközi Számviteli csoport az FMS ügyletek pénzügyeinek kezelését végzi.

A Parancsnokság működése különféle jogszabályokon alapul, pl.:

- fegyver-export ellenőrzési törvény
- 42.302 Szövetségi Beszerzési Szabályzat.

A Nemzetközi Logisztikai Iroda Központi Ellenőrző Csoportjának szolgáltatásai:

- ajánlattevők előminősítése,
- ajánlattevők ajánlatának ár- és költség elemzése,

- ajánlattevők menedzsment rendszerének értékelése,
- minőségbiztosítási felügyelet,
- jogszabálytól való eltérések illetve ajánlatok értékelése,
- kormányzati vagyon kezelése,
- termelés-felügyelet.

A Központi Ellenőrző Csoport bonyolítói feladatokat vállal fel a külföldi vásárló, a Védelmi Biztonsági Együttműködési Hivatal, az USA vállalkozók és a szerződéskezelő szervezet között.

Tevékenységi köre során:

- az elvégzett szolgáltatások befizetésének ügyében eljár,
- szerződés bonyolítást és audit szolgáltatásokat végez,
- kezeli az ügyletek pénzét, módosítja az ügyleteket.

Összegezve - a külföldi katonai beszerzések fő jellemzői:

- a szerződő felek az USA és egy külföldi ország, vagy nemzetközi szerveze,
- a szerződés tartalma - szállítási szerződés illetve audit szolgáltatás,
- a közvetítő szolgáltatások ingyenesek, amennyiben létezik költségmentes kölcsönös megállapodás.

1. Az USA Védelmi Minisztérium Államtitkársága működésének áttekintése

Az államtitkárság feladata:

- a külföldi szerződéses ügyletek koordinálása,
- a rendszertervezés,

c) az aktuális védelmi minőségpolitika irányítása és a nemzetközi minőségpolitika figyelemmel kísérése,

d) a NATO védelmi beszerzések koordinálása.

a) Ezeken belül az államtitkárság

- az USA Védelmi Minisztériuma Beszerzési Igazgatója elsődleges tanácsadója minden külföldi szerződéses ügylettel kapcsolatos kérdésben,
- tárgyalásokat folytat, kivitelez és adminisztrálja a kölcsönös beszerzési egyezményeket a szövetséges és baráti kormányokkal,
- kidolgozza és alakítja a minisztérium külföldi védelmi eszközök beszerzésére vonatkozó politikáját,
- kidolgozza, végrehajtja és figyelemmel kíséri a Védelmi Minisztérium beszerzési politikáját a külföldi katonai eladások során,
- kidolgozza a Védelmi Minisztérium álláspontját a beszerzéseket érintő külkereskedelmi elvekben.

b) A rendszertervezés keretein belül irányelveket dolgoz ki a:

- rendszerelemek műszaki tartalmának meghatározásához,
- kockázatok kezeléséhez,
- minőségbiztosításhoz, NATO, illetve nemzetközi viszonylatban,
- gyártás- és termelés koordinálásához,
- értékelemzési- értékalapú tervezési folyamatokhoz,
- megbízhatósági és karbantartási kérdésekhez,
- egyéb feladatokhoz.

c) A Védelmi Minisztérium nemzetközi minőségpolitikája az alábbiakra épül:

- a létező kölcsönös szándéknyilatkozatokra, együttműködési megállapodásokra és kétoldalú egyezményekre,
- NATO szabványügyi egyezményekre és minőségbiztosítási kiadványokra. (a tagországok általában nemzeti gyakorlatot követnek, amelyben polgári és katonai szabványokat alkalmaznak),
- William Perry védelmi miniszter 1994. júniusi emlékeztetőjére, amely alapján:
 - lehetővé válik az ajánlattevők részéről a polgári szabványok alkalmazása,
 - rugalmasságot biztosít az ajánlattevőknek minőségbiztosítási rendszerük ajánlatában,
 - feleslegessé válik a kormányzati minőségbiztosításban a harmadik fél általi tanúsítás.

d) A kölcsönös védelmi beszerzések terén együttműködési megállapodásokban és szándéknyilatkozatokban dolgozták ki a kölcsönös kooperáció alapelveit az USA és a partner országok. Ezekben rögzítették:

- milyen legyen a szerződés-bonyolítási gyakorlat,
- milyen minőségbiztosítási és átvételi eljárásokat alkalmazzanak.

E téren az USA törvényei csak a NATO országok kapcsolatában teszi lehetővé a térítésmentes megállapodásokat. Az USA a partner ország szolgáltatásait csak költség-hatékony esetben veszi igénybe.

2.) A Védelmi Szerződéskezelő Parancsnokság (Defense Contract Management Command DCMC) és annak Nemzetközi részlege (Defense Contract Management District International DCMDI)

A Parancsnokság a Védelmi Minisztérium Logisztikai Hivatala alárendeltségében működik, amelynek minisztériumi felügyeletét a Védelmi Államtitkár (*Dr. Gansler úr*) látja el.

A Hivatal igazgatója *Glisson altábornagy úr*, a Parancsnokság vezetője *Melishenko vezérőrnagy úr*.

A Parancsnokság három részlegről áll:

- Nyugati parti részleg, székhelye Los Angeles
- Kelet parti részleg, székhelye New York
- Nemzetközi részleg, székhelye New York

A Parancsnokság alapfeladata a katonai beszerzések során a vásárló helyi képviselője. A Parancsnokság mintegy 23 000 szerződő féllel tart kapcsolatot, **főbb tevékenységi köre az alábbiakra terjed ki:**

- meghatározza az alapvető követelményeket,
- áttekinti és jóváhagyja a fizetési technikákat,
- kidolgozza a szerződéseket,
- figyelemmel kíséri a szerződéses folyamatok teljesülését,
- termék minősítést és átvételt végez,
- közreműködik a partner ország szerződéseinek bonyolításában,
- biztosítja a minőségi szemlélet érvényesülését a szerződéses folyamatokban,
- felügyeli a kormányzati tulajdon kezelését,
- tervezi a szerződések teljesítésénél szükséges változásokat,
- érvényesíti az értékelemzés - értéktervezés szemléletét,
- vételár kifizetés menedzselése,
- igazolja a szerződések teljesülését.

A Parancsnokság működési területe körzetekre oszlik.

- Csendes Óceáni körzet Japán székhellyel
- Dél Európai körzet Németország székhellyel
- Észak Európai körzet Nagy Britannia székhellyel
(USA-n kívülterületek)
- Közel Keleti körzet Szaúd-Arábia székhellyel

A Humánerőforrások megoszlása

	1990	1997
minőségbiztosítás terén	9 512	3 968
szerződéskezelés terén	4 169	2 518
termelés szervezés terén	1 438	791
rendszer tervezés terén	1 605	1 022
vagyonkezelés terén	695	364
Összesen	17 419	8 663

3.) A partner országok szerződés-bonyolítási gyakorlata és a Nemzetközi Logisztikai Iroda (International Logistics Office ILO)

A partner ország az USA-val katonai kereskedelmi kapcsolatban álló, többnyire NATO országot jelent. Ezen országok és az USA között létezik megállapodás a minőségbiztosítási szolgáltatások kölcsönös elismerésére. Ennek során a megbízott ország szervezete a megbízó nevében végzi a szerződés-bonyolítási szolgáltatások valamely formáját. E megállapodás alapján a külföldi katonai értékesítések, illetve a közvetlen kereskedelmi értékesítések bonyolítása térítésmentesen történik.

A bonyolítási tevékenység kétirányú:

a) Egyrészt a partner ország igénye a Nemzetközi Logisztikai Irodánál jelenik meg, és a Parancsnokság az USA területén saját erőforrásaival bonyolítja a szerződéseket;

b) Másrészt az USA részéről keletkező igények, illetve az USA-n kívül teljesítendő szerződések ügye a Parancsnokság nemzetközi részlegéhez kerül, ahol azt az érintett körzeti iroda és a partner ország együttműködő szervezete bonyolítja.

A kölcsönös beszerzések elvi alapját a Katonai Szabványosítási Ügynökség (MAS) által kidolgozott Szabványosítási Megállapodás (STANAG) biztosítja. A NATO STANAG 4107 Szabványosítási Megállapodás 6. kiadása rögzíti a *"Szövetséges Minőségbiztosítási Kiadványok (AQAP) kialakítását, alkalmazását, és módosításait bevezetését a haditechnikai termékek beszerzésében"*.

Az USA a következő országokkal kötött a minőségbiztosítási szolgáltatások kölcsönös elismerésére megállapodást:

NATO tagországgal díjmentesen:

- Belgium,
- Dánia,
- Franciaország,
- Görögország,
- Hollandia,
- Kanada,
- Nagy Britannia,
- Németország,
- Norvégia,
- Olaszország,

Egyéb országokkal, térítés ellenében:

- Ausztrália,
- Izrael,
- Korea,
- Svédország.

Tárgyalások folynak a megállapodás aláírására:

- Cseh Köztársasággal,
- Egyiptommal,
- Japánnal,
- Spanyolországgal,
- Törökországgal.

Az ilyen megállapodások mindkét fél számára előnyösek, mert:

- költség-hatékony megoldást jelentenek,
- csökkentik a nyelvi- és kulturális félreértéseket,
- erősítik a nemzetközi kapcsolatokat,
- nyilvánossá teszik a szerződő vállalkozók múltbeli teljesítményét,
- végső soron növelik a vásárlók elégedettségét.

E folyamat bevezetése fokozatosan mehet végbe. A partner országgal szoros munkakapcsolatban, a csapatmunka és partnerség szellemében a **következő főbb tevékenységeket szükséges elvégezni:**

- kérelem indítása a minőségbiztosítási megállapodásra vonatkozóan,
- tárgyalások kezdeményezése, a folyamat felvázolása a partner országgal közösen,

- munkacsoportok és menedzsment létrehozása,
- tervezési folyamat és egymás álláspontjának megismerése, megértése, a minőségbiztosítási szempontok figyelembevételével,
- a minőségbiztosítási rendszerek eljárásainak és dokumentációinak áttekintése,
- a minőségbiztosítási rendszer alapos vizsgálata,
- a megállapodás tervezet elkészítése és kölcsönös koordinációja, aláírásra való előkészítése,
- miniszteri szintű aláírás,
- bevezetés, gyakorlati alkalmazás.

4.) A kormányzati minőségbiztosítási szolgáltatás kölcsönös elismerésének folyamata

A megállapodás létrehozásához szükség van az előbb vázolt főbb lépések részletes kidolgozására. Ezekhez megfelelően rugalmas ütemtervet kell összeállítani, a parancsnokság nemzetközi részlegét is bevonva, egészen a szerződéstervezet megfogalmazásáig.

Részletes megbeszéléseket kell folytatni a munkacsoportokkal, illetve a felső vezetéssel. A nemzetközi részleg irányelveinek megfelelően előterjesztést kell készíteni a Védelmi Minisztérium Államtitkársága felé.

A Védelmi Minisztérium Államtitkársága lefolytatja a közigazgatási koordinációt. Ennek függvényében kerül sor a szükséges módosításokra, illetve ha szükséges, a tervek újabb koordinációjára. Ebben a koordinációs folyamatban központi szerepet játszik a Védelmi Minisztérium Szerződéskezelő Parancsnoksága.

Ehhez a folyamathoz szervezeti kereteket is biztosítani kell. A tárgyalásokat a nemzetközi részleg Dél- Európai körzetének parancsnoka és a megfelelő partner végzi, szükség szerint szakértők bevonásával. (A tárgyaló felek általában ezredesi szintet képviselnek.)

Az országon belüli munkacsoportban általában részt vesz :

- felsőbb szintű műszaki szakértő,
- minőségbiztosításért felelős szakember,
- koordináló és helyzetelemző szakember,
- minőségpolitikával, módszerekkel és szervezéssel foglalkozó szakember,
- tervkoordinátor szakember.

A munka során elvégzett tevékenységek adatait mindig megfelelő adatbázisban rögzíteni, dokumentálni kell. Ennek során folyamatosan nyomon követhető a Védelmi Minisztérium Államtitkárságának minőségbiztosítási követelményeiben történő előrehaladás is.

A megállapodás kidolgozása során ki kell munkálni a következő rész feladatokat:

- a szervezeti struktúra és kapcsolatrendszer felülvizsgálata,
- a delegációs infrastruktúra meghatározása,
- az aktuális minőségbiztosítási végrehajtó szervezet azonosítása,
- a személyi állomány továbbképzési követelményeinek és minősítéseinek felülvizsgálata,
- az érvényes szabványügyi egyezmények és minőségbiztosítási delegációs folyamat felülvizsgálata,

- a hatályos dokumentumok aktualizálása,
- a minőségbiztosítási kritériumok teljesülése, (ezek az előírások a kormányzati minőségbiztosítási program alapvető elemeit képezik),
- egymás rendszereinek mélyreható tanulmányozása és megértése,
- a minőségbiztosítási elvek és eljárások ütemezése és teljes felülvizsgálata,
- a minőségbiztosítási módszerek érvényesítése,
- az elvégzett tevékenységek folyamatos dokumentálása.

A felkészülési folyamatot nagyban elősegíthetik az angol nyelven átadott eljárás-leírások, elvek és egyéb dokumentumok. Módszerbeli segítséget jelent a felső vezetői koordináció és a fejlesztésekben való felső szintű szerepvállalás. További segítséget adhatnak a nemzetközi részleg ajánlásai és a Parancsnokság különböző szerveinél tett látogatások.

Folyamatos negyedéves helyzetjelentésben kell értékelni az elért eredményeket, melynek során ki kell térni :

- a betervezett programban való helyzetelemzésre;
- az elvégzett tevékenységekre;
- a vitás kérdésekre;
- a megoldásra váró problémákra.

A tárgyalások során elkészül egy minőségbiztosítási szándéknyilatkozat-tervezet. Ezt a dokumentumot koordináció és a szükséges módosítások után egyeztetik a partner országgal és a Védelmi Minisztérium Államtitkárságával.

A kölcsönös egyeztetés után kerül sor az aláírásra való felterjesztésre.

Az aláíró felek a Védelmi Minisztérium Államtitkára és a partner ország megfelelő szintű vezetője. A dokumentumot a védelmi miniszterek hagyják jóvá.

Az Amerikai Egyesült Államok a vele katonai-kereskedelmi kapcsolatban álló országok egy részével már kötött kölcsönös szerződésbonyolítási megállapodást. Ezek segítségével jelentősen egyszerűsödik a katonai beszerzések folyamata.

Az új NATO tagországok számára jelentős könnyebbséget nyújthat a kölcsönös szerződésbonyolítási megállapodás megkötése. Ezt felismerve jelenleg kidolgozás alatt van egy ilyen szerződés megkötése az USA és a Cseh Köztársaság között.

Magyarország számára is a korábban említett előnyöket nyújtaná egy ilyen megállapodás megkötése, mivel megkönnyíti a katonai beszerzéseket. A Magyar Honvédség előtt álló technikai korszerűsítéshez különféle eszközöket és anyagokat kell beszerezni, amelyet hatékonyabbá és gazdaságosabbá tenne egy kölcsönös szerződésbonyolítási megállapodás létrejötte.

Rövidítések jelentése

rövidítés	angol	magyar
CAS	Contract Administration Services	Szerződéskezelő Szolgáltatás
CCP	Central Control Point	Központi Ellenőrző Csoport
DCMC	Defense Contract Management Command	Védelmi Szerződéskezelő Parancsnokság
DCMD	Defense Contract Management District	Védelmi Szerződéskezelő Körzet

DCS	Direct Commercial Sales	Közvetlen Kereskedelmi Értékesítés
DoD	Department of Defense	Védelmi Minisztérium
DSAA	Defense Security Assistance Agency	Katonai Biztonsági Együttműködési Hivatal
FMS	Foreign Military Sales	Katonai Termékek Külföldre Törtető Értékesítése
ICP	Inventory Control Points	Készlet-ellenőrzés
ILO	Inventory Control Points	Nemzetközi Logisztikai Iroda
MAS	Military Agency for Standardization	Katonai Szabványosítási Ügynökség
OUSD	Office of the Undersecretary of Defense	Védelmi Államtikárság
STANAG	Standard Agreement	Szabványosítási Megállapodás